

XITOIY TILIDA 把 (BA) LI GAPLARNING ISHLATILISHI

Ismoilova Dilnoza Shuhrat qizi

O'zbekiston Davlat Jahon tillari universiteti Sharq filologiyasi fakulteti FXIT-2109 talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7437441>

Annotatsiya. Ushbu maqolada xitoy tilida ko'p qo'llaniladigan hamda keng tarqalgan 把 (ba) ko'makchisini o'rganishning ahamiyati keng yoritilgan. Xitoy tilini o'rganuvchilar uchun ushbu ko'makchining xitoy tili grammatikasida va xitoy tilida so'zlashish uchun to'liq va mukammal o'rganish tavsiya etilgan.

Kalit so'zlar: 把, modal fe'l, to'ldiruvchi, inkor vositalar, ikkinchi darajali bo'lak, joy nomi, o'timsiz fe'l.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПРЕДЛОЖЕНИЙ С 把 (BA) В КИТАЙСКОМ ЯЗЫКЕ

Аннотация. В этой статье рассказывается о важности изучения вспомогательного слова 把 (ba), которое широко используется и распространено в китайском языке. Изучающим китайский язык этот помощник рекомендуется для полного и тщательного изучения китайской грамматики и разговорной речи на китайском языке.

Ключевые слова: 把, модальный глагол, дополнение, отрицание, второстепенное предложение, топоним, непереходный глагол.

USING CHINESE SENTENCES WITH 把 (BA)

Abstract. In this article, the importance of learning the helper 把 (ba), which is widely used and widely used in Chinese, is widely covered. For Chinese language learners, this helper is recommended for complete and thorough learning in Chinese grammar and Chinese speaking.

Keywords: 把, modal verb, complement, negatives, secondary clause, place name, intransitive verb.

把li gap xitoy tili grammatikasining o'ziga xos turi hisoblanadi. Xitoy tilida grammatikaning bu turini o'g'zaki va yozma nutqda tez-tez ishlatish til o'rganuvchilar uchun biroz qiyinchilik tug'diradi. Til o'rganuvchilar bu grammatikani tushunsa ham og'zaki va yozma nutqda qo'llash biroz qiyinchilikka duch keladi. Xitoy tilida ushbu grammatika ming yillik tarixga ega bo'lib, grammatikasining alohida jihatlari bilan boshqa gaplardan ajralib turadi. 把 strukturasi xitoy tilining eng muhim grammatikalaridan biri hisoblanadi. 把 "bǎ" old ko'makchisi ishtirok etgan gap 把 "bǎ" li gap deb ataladi. 把 ishtirok etgan gaplarning asl ma'nosi bu:

Birinchi: ot ya'ni ega ikkinchi otga ya'ni to'ldiruvchiga ta'sir o'tqazishi, uning ustidan hukm chiqarishi, eganing fikridan kelib chiqib to'ldiruvchi haqida xulosa chiqarilishi va gap ohirida esa hosil bo'lgan natija. 把lik gaplarda to'ldiruvchiga urg'u beriladi.

把ning o'zbek tiliga tarjimasi -ni bo'lib keladi, lekin buni biz tushum kelishigi deb tushunmasligimiz kerak. 把li gapda asosan o'timsiz fe'l ishlatilib, o'zidan keyin keladigan to'ldiruvchini joyidan qo'zg'altirishga, holatni o'zgartirishga imkoniyat beruvchi fe'l bo'ladi.

把ning 4 xil ma'noda qo'llanilishi:

1. Qo'l bilan ushlanadigan narsalarga hisob so'z.

一把钥匙, 一把雨伞, 一把椅子, 一把刀.

Yī bǎ yàoshi, yī bǎ yǔsǎn, yī bǎ yǐzi, yī bǎ dāo. (Kalit, soyabon, stul pichoq)

墙角放着一把很大的水壶。

Qiángjiǎo fàngzhe yī bǎ hěn dà de shuǐhú. (Burchakda katta choynak turibdi)

2. Donli mahsulotlar uchun hisob so'z

孩子拿着一把種跟小伙伴们一起吃。

Háizi nǎzhe yī bǎ zhǒng gēn xiǎo huǒbànmen yīqǐ chī.

Bola bir hovuch urug' olib, do'stlari bilan yedi.

3. Qo'l bilan bajariladigan ish harakatlar oldidan ishlatiladi:

擦一把汗、帮她一把、洗一把脸

Cā yī bǎ hàn, bāng tā yī bǎ, xǐ yī bǎ liǎn

Terni artmoq, unga yordam bering va yuzni yuvmoq

多一个朋友多一条路, 朋友能在关键的时候拉你一把。

Duō yīgè péngyǒu duō yītiáo lù, péngyǒu néng zài guānjiàn de shíhòu lā nǐ yī

bǎ.

4. Predmetni fe'ldan oldin qo'yish uchun ishlatiladi:

把手弄破了, 把他打了一顿、把刀放在桌子上, 把衣服洗洗。

Bǎshǒu nòng pòle, bǎ tā dǎle yī dùn, bǎ dāo fàng zài zhuōzi shàng, bǎ yīfú xǐ xǐ.

Qo'lni sindirmoq, urmoq, pichoqni stol ustiga qo'yimoq, kiyimlarni yuvmoq.

请你把护照给我看一下。

Qǐng nǐ bǎ hù zhào gěi wǒ kàn yīxià.

Itimos menga pasportingizni bering.

把 bǎ li gapdagi asosan o'timsiz fe'l ishlatilib, o'zidan keyin keladigan

to'ldiruvchini joyidan qo'zg'altirishga, holatini o'zgartirishga imkoniyat

beruvchi fe'l bo'ladi. Shuning uchun bunday gapda 有, 是, 来, 去, 回, 喜欢,

知道, 看, 觉得, 想 kabi fe'llarni asosiy fe'l qilib ishlatib bo'lmaydi.

Ega+把+to'ldiruvchi+fe'l

明天你把汉语书带来。

Ertaga xitoy tili kitobingni olib kel.

Inkor gaplarda 把ning ishlatilishi.

没/别/不 kabi inkor so'zlari 把dan oldin qo'yiladi

Ega+inkor vositalari(不/没/别)+把+to'ldiruvchi+fe'l

你没把汉语书给我。

Nǐ méi bǎ hànyǔ shū gěi wǒ.

Sen menga xitoy tili kitobingni bermading.

把 lik gaplarda ega tomonidan bajarilayotgan ish-harakat ta'siri orqali to'ldiruvchining o'zgarishi yoki eganing nuqtayi nazaridan kelib chiqilgan xolda to'ldiruvchi haqida hukm chiqarilishi.

A: 你的书呢? 怎么不在这儿了?

B: 我把书还了。

A: Nǐ de shū ne? Zěnme bùzài zhè'erle?

B: Wǒ bǎ shū háile

A: Kitobing qayerda? Nega bu yerda emas?

B: Men kitobni qaytarib berdim.

Modal fe'llari 把dan oldin keladi.

Ega+modal+把+to'ldiruvchi+fe'l

你能把汉语书给我。

Nǐ néng bǎ hànyǔ shū gěi wǒ

Xitoy tili kitobingni berib tura olasanmi?

Ega+把+to'ldiruvchi(narsa)+fe'l+to'ldiruvchi(shaxs)

Asosan 给、送、找(钱)、还 kabi fe'llardan foydalaniladi.

Ushbu strukturada 把ning aniq bo'lgan to'ldiruvchisi aniq bo'lgan 2-to'ldiruvchiga nisbatan biror narsani berish haqidagi gaplarda ishlatiladi. Bu sturukturada 把ning to'ldiruvchisining turgan o'rni yoki tegishli bo'lgan shaxsi o'zgaradi.

你把你的护照给我。

Sen o'zingning pasportingni menga ber.

Ega+把+to'ldiruvchi+fe'l+在/上/到+joy nomi

你把书放在桌子上。

Nǐ bǎ shū fàng zài zhuōzi shàng.

Kitobni stol ustiga qo'y.

把。。。当做/看做/当成/看成

把。。。fe'l+成/成为

Ushbu strukturada, ega to'ldiruvchi haqida o'z fikrini namoyish etadi, o'z xulosasini bildiradi va ta'sir qiladi.

Ega+把+to'ldiruvchi+当做/看做/当成/看成+2-darajali bo'lak

当做、看做、当成、看成ni tarjimasini:-dek qabul qilmoq,-dek hisoblamoq,-deb sanamoq,-dek ko'rmoq.

你们把我们的老师当做好朋友。

Nǐmen bǎ wǒmen de lǎoshī dàngzuò hǎo péngyǒu.

Biz ustozimizni do'stimizdek ko'ramiz.

Agar 成/成为dan oldin keladigan fe'llar 看、写、画、听 kabilar bo'lsa, natija inkor bo'lib chiqadi. Ya'ni ega tomonidan xato chiqarilgan xulosa ma'nosini beradi.

Ega+把+to'ldiruvchi+成/成为

我把八看成为三。

Wǒ bǎ bā kàn chéngwéi sān.

8ni 3 deb ko'ribman.

Xulosa qilib aytganda把dan keyin keladigan to'ldiruvchi, munosabatning ikkala tomoniga aniq va ma'lum bo'lishi kerakligini,把 li gapda modal fe'l va inkor ravishi fe'ldan keyin emas, balki 把 dan oldin qo'yilishini,把 "bǎ" li gapda ega fe'l-kesim ustidan xarakat sodir etishini tushunib yetdik.

REFERENCES

1. 新HSK考试系列 五级词汇精讲精练
2. 姜丽萍。图解。基础汉语语法。高等教育出版社。北京 2015年41-бет
3. 杨宝玲。国际汉语语法教学。高等教育出版社。北京 2012年260-бет
4. Каримов А. Хитой тилидаги ҳисоб сўзлар. 汉语量词 - Фан ва технологиялар босмаҳонаси. Тошкент 2003й
5. Ismailovich A. S. PROBLEMS OF IMPROVING PSYCHOLOGY OF HEALTHY LIFESTYLE OF UZBEK FAMILY //Scientific reports of Bukhara State University. – 2020. – Т. 4. – №. 1. – С. 313-318.
6. Saidov A. SOCIAL PSYCHOLOGICAL SIGNIFICANCE OF THE FORMATION OF A CULTURE OF A HEALTHY LIFESTYLE IN THE FAMILY //Science and innovation. – 2022. – Т. 1. – №. B7. – С. 867-871.
7. Sharifjon To'lqin o'g A. et al. TA'LIM-TARBIYA TIZIMI VA O'QITUVCHILAR FAOLIYATIDA PSIXOLOGIK XIZMATNING AHAMIYATI //MODELS AND METHODS FOR INCREASING THE EFFICIENCY OF INNOVATIVE RESEARCH. – 2022. – Т. 1. – №. 11. – С. 57-60.
8. Ismailovich S. A. Socio-Psychological Problems of Educating an Independent-Minded, Creative Person in the Educational Process //CENTRAL ASIAN JOURNAL OF LITERATURE, PHILOSOPHY AND CULTURE. – 2021. – Т. 2. – №. 12. – С. 4-7.
9. Azamat, S. (2022). On The Basis Of National Values To Raise A Healthy Generation In The Family. *Journal of Positive School Psychology*, 6(10), 2417-2420.
10. Саидов А., Джураев Р. Баркамол авлодни тарбиялаш-соғлом турмуш тарзини шакллантиришда спортнинг ўрни //Общество и инновации. – 2021. – Т. 2. – №. 2. – С. 203-208.
11. Саидов А. pedagogik mahorat: ёшлар ўртасида соғлом турмуш тарзини шакллантириш устувор вазифа сифатида //центр научных публикаций (buxdu. uz). – 2020. – Т. 2. – №. 2.
12. Саидов А. СОҒЛОМ ВА БАРКАМОЛ ШАХСНИ ТАРБИЯЛАШНИНГ ИЖТИМОЙ-ПСИХОЛОГИК МАСАЛАЛАРИ //Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS). – 2021. – Т. 1. – №. Special issue. – С. 262-266.
13. Саидов А., Джураев Р. Воспитание гармоничного поколения–роль спорта в формировании здорового образа жизни //Общество и инновации. – 2021. – Т. 2. – №. 2. – С. 203-208.
14. Saidov A. Historical roots of formation of healthy lifestyle culture psychology in the family //International Journal of Pharmaceutical Research. – 2020. – Т. 12. – №. 4. – С. 628-630.
15. Ismoilovich, S. A. SOCIO-PSYCHOLOGICAL PROBLEMS OF THE FORMATION OF THE PSYCHOLOGY OF A HEALTHY LIFESTYLE OF FAMILIES
16. Saidov A., Avulkhairov F., Razakov F. SCIENTIFIC AND THEORETICAL FOUNDATIONS OF THE PROBLEM OF THE FORMATION IN THE FAMILY OF PERCEPTIONS OF A HEALTHY LIFESTYLE OF YOUNG PEOPLE AND THE STATE OF ITS STUDY //Science and innovation. – 2022. – Т. 1. – №. B7. – С. 1432-1436